

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2006 vp

Valtioneuvoston kirjelmä komission ehdotuksesta jäsenmaiden sisäiseksi sopimukseksi koskien EU:n ja AKT-maiden kehitysyhteistyön rahoitusta (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden väliseen kumppanuussopimukseen perustuvan kehitysyhteistyön rahoitus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 19 päivänä toukokuuta 2006 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän komission ehdotuksesta jäsenmaiden sisäiseksi sopimukseksi koskien EU:n ja AKT-maiden kehitysyhteistyön rahoitusta (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden väliseen kumppanuussopimukseen perustuvan kehitysyhteistyön rahoitus) (U 26/2006 vp) käsiteltäväksi

suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lähetystöneuvos Anne Ahonen, ulkoasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän (AKT) jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä allekirjoitettiin 23.6.2000 AKT-EY-kumppanuussopimus, ns. Cotonoun sopimus. Sen ensimmäisestä tarkistamisesta sovittiin vuonna 2005 ns. muutetulla Cotonoun sopimuksella.

Yhteistyö AKT-maiden kanssa on perinteisesti ollut keskeinen osa yhteisön kehityspoliittikkaa, mutta Cotonoun sopimusten myötä siitä

on tullut osa laajempaa poliittista ja taloudellista kanssakäymistä. Yhteistyötä rahoitetaan vuoden 2007 loppuun saakka 9. Euroopan kehitysrahastosta (EKR), jota on täydennetty edellisistä rahastoista käyttämättä jääneillä varoilla. EKR on toiminut erillisenä rahastona EU:n budjettiin nähden.

Eurooppa-neuvosto teki joulukuussa 2005 päätöksen yhteistyön rahoituksesta vuosille 2008—2013. Päätöstä edelsi keskustelu, tulisi-ko yhteistyörahoitus sisällyttää budjettiin vai pe-

rustaa uusi EKR. Neuvosto päätyi EKR:n kannalle, ja summaksi määrättiin 22 682 miljoonaa euroa käypinä hintoina. Jakoperusteeksi määriteltiin Suomen osalta 1,47 prosenttia. Tämän pohjalta komissio antoi maaliskuussa 2006 luonnokset uudeksi muutetun Cotonoun sopimuksen monivuotiseksi rahoituskehykseksi sekä sisäiseksi rahoitussopimukseksi.

Rahoituksen kohdentamisesta sovitaan monivuotisessa rahoituskehityksessä, joka on tarkoitettu hyväksyä 1.—2. kesäkuuta 2006 AKT-EY-ministerineuvoston päätöksellä Papua-Uudessa-Guineassa. Tämän jälkeen EU:n jäsenmaiden on tarkoitus hyväksyä sisäinen rahoitussopimus. Jäsenmaiden sisäisellä rahoitussopimuksella perustetaan 10. EKR. Komission ehdotuksen mukaan sisäisessä rahoitussopimuksessa sovitaan AKT-maiden kanssa tehtävän kehitysrahoitusyhteistyön lisäksi myös hallintokulujen rahoituksesta sekä merentakaisille maille ja alueille (MMA) annettavasta tuesta. Lisäksi sisäisessä rahoitussopimuksessa määrätään ns. raukeamislausekkeesta. Lausekkeella tarkoitetaan sitä, että 9. EKR:n ja sitä edeltävien EKR:jen varoja ei enää pääsääntöisesti sidota seuraaviin EKR:ihin.

Sisäisen rahoitussopimuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2008. Sitä ennen kaikkien jäsenmaiden on se ratifioitava.

Valtioneuvoston kanta

Suomi hyväksyy pääosin komission esityksen sisäiseksi rahoitussopimukseksi. Komission ehdotus erillisestä neuvoston asetuksesta koskien täytäntöönpanosääntöjä on myös Suomen hyväksyttävissä. Suomi tukee sitä, että sopimus varaa jäsenmaille mahdollisuuden yksimielisesti ennen vuoden 2013 loppua päättää jäljelle jäävien sitomattomien varojen budjetisoinnista.

Valtioneuvosto hyväksyy 10. EKR:n kokonaissumman ja Suomea koskevan rahoitusavaimen 1,47 prosenttia. Suomen kokonaisosuus ehdotuksessa sisäiseksi rahoitussopimukseksi on 350,37 miljoonaa euroa. Valtiovarainministeriön esittämän laskelman mukaan Suomen maksuosuus pienenee ehdotettujen kompromissien myötä 333,425 miljoonaan euroon. Suomi kannattaa myös keskustelujen jatkamista neuvostossa 9. EKR:sta säästävien varojen siirtämisestä 10. EKR:oon.

Suomi pitää tärkeänä, että rahoituskehityksen ja sisäisen rahoitussopimuksen käsittely neuvostossa voitaisiin saattaa päätökseen Itävallan puheenjohtajuuskaudella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunta on aiemmin käsitellyt asiaa E-kirjelmänä E 41/2005 vp ja E 48/2006 vp. Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välistä kumppanuussopimusta (ns. Cotonoun sopimus) ja sen johdosta tehtyä EU:n sisäistä rahoitussopimusta mietinnössään UaVM 14/2001 vp.

Ulkoasiainvaliokunta pitää vuonna 2000 allekirjoitettua Cotonoun sopimusta Euroopan unionin kehitysyhteistyön yhtenä keskeisimpinä välineenä. Sopimuksen tarkoitukselliset ja periaatteet vastaavat hyvin Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita, mm. valiokunnan korostamaa köy-

hyiden vähentämistä. AKT-maiden piirissä on maailman köyhimpiä maita. Myös Suomen ulkopolitiikan keskeiset yleisperiaatteet — ihmis-oikeudet, demokratia ja oikeusvaltio — huomioidaan sopimuksessa sen olennaisina osina, ja sopimus on muodostanut tärkeän välineen näiden arvojen edistämiseksi. Sopimukseen sisältyy mm. mahdollisuus keskeyttää yhteistyö yksittäisten valtioiden kanssa, jos näitä sopimuksen olennaisia osia rikotaan.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Cotonoun sopimuksen mukaiseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan riittävät varat ja tämä sitoumus on monivuotinen. Yhteistyön rahoittaminen 10. Euroopan kehitysrahaston muodossa palvelee

näitä tavoitteita. Samalla ulkoasiainvaliokunta kuitenkin toteaa, että EU:n merentakaisten maiden ja alueiden tuki (1,3 prosenttia EKR:sta) osana kehitysrahastoa on periaatteellisesti ongelmallinen, koska nämä maat ja alueet ovat suhteellisen hyvätuloisia ja kiinteässä yhteydessä emämaihinsa Euroopassa. Valiokunta toteaa, että merentakaisten maiden ja alueiden tuki on sinänsä osa kokonaisratkaisua ja johtuu siitä peruslinjauksesta, että mallina on päätetty käyttää 9. Euroopan kehitysrahastoa. Valiokunta toteaa, että tulevaisuudessa merentakaisten maiden ja alueiden rahoitus tulisi ratkaista muulla tavalla kuin kehitysapuun tarkoitettun instrumentin kautta.

Ulkoasiainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota EY:n kehitysyhteistyön maksatusten jälkeensä jääneisyyteen (UaVM 14/2001 vp). Käsillä olevaan sopimukseen sisältyvä raukeamislauseke

on valiokunnan mielestä hyödyllinen väline EY:n kehitysyhteistyön tehostamisessa. Raukeavat varat palautuvat jäsenvaltioille, tai ne voidaan yksimielisellä päätöksellä siirtää osaksi uusia EKR:a. Valiokunta toteaa, että raukeavien varojen kohdistaminen uusiin kehitysyhteistyöhankkeisiin on raukeamisesta huolimatta mahdollista joko kansallisesti tai Euroopan kehitysrahaston kautta. Tämä on kehitystavoitteiden kannalta suotavampaa kuin varojen pitäminen pitkään sidottuna hankkeisiin, joiden toteutuminen on epätodennäköistä.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Liisa Jaakonsaari /sd
vpj. Mari Kiviniemi /kesk
jäs. Ulla Anttila /vihr
Eva Biaudet /r
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Johannes Koskinen /sd

Eero Lankia /kesk
Suvi Lindén /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Suvi-Anne Siimes /vas
Jari Vilén /kok
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Esko-Juhani Tennilä /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jukka Salovaara.